

GÜNEY AFRİKA'DAKİ İRKÇİ APARTHEİD REJİMİ: 1948 – 1994

RACIST APARTHEID REGIME IN SOUTH AFRICA: 1948 – 1994

Yıl 1, Sayı 1, ss.26-41.

Year 1, Issue 1, pp.26-41.

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Article Type: Research Article

Geliş Tarihi: 10.12.2020

Submitted: 10.12.2020

Kabul Tarihi: 30.01.2021

Accepted: 30.01.2021

Atıf Bilgisi / Reference Information

Büyüktavşan, H. Z. (2021). Güney Afrika'daki İrkçi Apartheid Rejimi: 1948-1994, *Africania-İnönü Üniversitesi Uluslararası Afrika Araştırmaları Dergisi*, 1 (1) , 26-41.

Hatice Zehra BÜYÜKTAVAŞAN

TİKA-Mali Hizmetler Uzmanı

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Doğu ve Afrika Araştırmaları Enstitüsü

Afrika Çalışmaları Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

hzbuyuktavsan@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-2667-5351

Öz

İrkçilik denildiği zaman dünya üzerinde ilk akla gelen ülkelerden birisi Güney Afrika olmuştur. 1948'de Ulusal Parti'nin Güney Afrika'da iktidara gelmesinin ardından ülke, "Apartheid Rejimi" adı verilen ırkçı ve ayrımcı politikalar ile yönetilmeye başlanmıştır. Ülkede 1948 - 1994 yılları arasında azınlık konumunda bulunan beyazların, ülkenin asıl sahibi olan siyahlara uyguladığı ırkçı kurumsallaşmış yönetim sistemi sadece ekonomik anlamda bölgeyi sömürmekle kalmamış; bölgede hak ve özgürlük anlamında da sınıfsal bir sömürü düzeni kurmuştur. Apartheid Rejimi her ne kadar bu tarihler arasında uygulanmış ve kurumsallaşmış olsa da bu politikaların tarihsel kökeni 17. yüzyılda önce Hollanda ve akabinde İngiltere'nin Güney Afrika'da uyguladığı sömürge politikalarına dayanmaktadır. Bu çalışmada başta Apartheid Rejimi'nin temelleri, gelişim süreci olmak üzere, uğradığı iç ve dış etkilere bağlı olarak rejimin geçirdiği dönüşüm süreci incelenmiş ve akabinde rejimin yıkılma süreci ve son bulmasına sebep olan önemli faktörler genel hatlarıyla ele alınmıştır. Bu kapsamda Apartheid politikaları ile özellikle siyahlara yapılan insan hakları ihlalleri ve eşitliksiz yönetim düzeni eleştirel bir perspektif çerçevesinde incelenmiş ve dönemin tarihsel sürecine ışık tutulmaya çalışılmıştır. Birleşmiş Milletler, OPEC gibi uluslararası kuruluşların Apartheid Rejim'e karşı sergiledikleri tutumun etkisi sonucu uluslararası alanda rejime karşı oluşan büyük tepki ve 1990'lı yıllarda Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile insan hakları konusunun dünyada daha da önemli hale gelmesi gibi dış sebeplerin de rejimin yıkılma sürecindeki etkilerine ayrıca dikkat çekilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Afrika Çalışmaları, Güney Afrika, Apartheid, Ulusal Parti, Afrika Ulusal Kongresi, Nelson Mandela.

Abstract

South Africa is one of the first countries that comes to mind when racism is mentioned. After the National Party came to power in South Africa in 1948, the country began to be governed by racist and discriminatory policies called "Apartheid Regime". The institutional racism embedded in the government system implemented by the whites, who were a minority in the State between 1948-1994, on the black owners of the country, not only exploited the region economically, but also established a class-based exploitation order in terms of rights and freedoms. Although the Apartheid Regime was implemented and institutionalized between these dates, the historical roots of these policies are based on the colonial policies implemented by the Netherlands in the 17th century and then in South Africa. In this study, especially the foundations of the Apartheid Regime, its development process as well as the transformation process of the regime depending on the internal and external factors it has experienced, and then the process of collapse of the regime and the important factors that led to its abolition are discussed in general terms. In this context, apartheid policies, human rights violations, especially against blacks, and the unequal administration system were examined in a critical perspective and the historical process of the period was tried to be shed light on. As a result of the attitude of international organizations such as the United Nations and OPEC towards the Apartheid Regime, the great reaction against the regime in the international arena and the impact of external causes such as the end of the Cold War in the 1990s and the fact that the issue of human rights became more important in the worldattention was also drawn.

Keywords: African Studies, South Africa, Apartheid, National Party, African National Congress, Nelson Mandela.

Structured Abstract

Due to its important strategic location and rich natural resources, many different states came to South Africa since 1488 and established racist regimes against blacks who were the real owners of the region. The most important of these states was the Boer Republic, which was a mixture of various nations. That white race, which was a minority in the region, has formed the official foundations of the "Apartheid System" after World War II, based on a law enacted in 1913. Within the scope of this study, firstly, the key features of the Apartheid Regime, which means ruling the majority black race in the region, were examined.

The first Europeans to reach South Africa were the Portuguese in 1488. However, the Portuguese did not establish a colony on those lands. The first Europeans who settled around Cape Town in 1652 were the Dutch merchant Jan Van Riebeeck and his 82 men who stopped in South Africa on their way to their colonies in India in the Asian continent and understood the economic and political importance of the region. In the following process, many Dutch citizens were brought and settled in the region and the foundations of the racist regime began to be established.

Secondly, in this study, the war between the British who came to the country in the 18th century between 1899 and 1902 and the effects of this war on the region were mentioned. Thirdly, the period of the South African Union is discussed in general terms. The South African Union was established as a result of the merging of Cape, Orange, Transvaal and Natal provinces after the South African constitution was ratified by the British Parliament in 1910. Blacks were not given any rights in the constitution and all political power was concentrated in the hands of whites.

In the fourth chapter, the "National Party" period is examined and a series of steps taken to establish the "Apartheid Regime" in the future are mentioned. In the fifth chapter, the Apartheid Regime has been discussed in general terms. In this context, the racist policies of the racist system called "apartheid", which became institutionalized with the National Party's accession to power under the leadership of Daniel Malan, winner of the elections held in 1948, especially to blacks, Indians and hybrids in all areas of political, social and economic life are mentioned. Subsequently, I tried to shed light on the historical process of the regime under the title of "Reactions to the Apartheid Regime and the stages of development of the Apartheid Regime". In this context, the changes the regime went through during the period and the difficulties it faced both inside and outside the world are mentioned.

In the last section, the collapse of the Apartheid Regime is discussed in general terms. In this context, attention is drawn to the sanctions imposed by international organizations such as the United Nations and OPEC against the regime in the external world, and the fact that the regime had to soften the

discriminatory policies implemented as a result of the great reactions against itself both inside and outside the country is examined. In this regard, the fact that the issue of human rights became more on the agenda with the end of the Cold War in the 1990s and that the Apartheid Regime was exposed to international reactions are underlined. Then, it is emphasized that in 1994, Nelson Mandela won the first democratic elections held in the country thanks to his successful policies and international support. Afterwards, Nelson Mandela's process of erasing the traces of the unjust racist order created by the Apartheid Regime in South Africa is briefly evaluated.

As a result, the discriminatory system based on color separation in South Africa between 1948-1994 has marked the human history as being the most unjust system implemented against the black indigenous people of the region. This system actually started in 1652 when the Dutch colonizers came to Cape Town and established a colony there. In the 1800s, this process gained a different dimension with the British arrival to the region and establishment of a colony. After being legitimized in 1948, the Afrikaans implemented their discriminatory policies not only to the black race, but also to the hybrid races such as Indian, Japanese and Chinese, and in this process, they revealed another aspect of the regime that should be addressed.

In the 1960s, the Apartheid Regime gradually became institutionalized. The racist regime, which lived its golden years with the effect of economic developments, has come to an impasse because of the severe economic crisis that gradually deepened in the 1970s and of the great reactions both at home and abroad. In the 1980s, the racist Regime was weakened by the increasingly violent protests of the oppressed people in the country. In the same period, the political and economic embargoes imposed on the country by some international organizations brought the discriminatory regime to the verge of collapse.

In the 1990s, the Apartheid Regime could not withstand the increasing reactions both inside and outside, and had to carry out more moderate and constructive policies against blacks. When F.W. De Klerk became President, the racist regime changed direction. Having received support from outside with his successful policies, Nelson Mandela won the first democratic election held in the country in 1994 and became the Head of State, which brought about the collapse of the Apartheid Regime.

In short, this strict racist policy imposed by whites to black people who were the majority in the region has gone down in history as one of the biggest crimes against human rights and freedoms. This racially discriminatory unequal regime in South Africa, which was created on the basis of geopolitical location, enrichment and power stemming from precious metals and then was legitimized by being institutionalized, is not functional at all times and conditions. It can be shaped, weakened and destroyed according to the priorities of the world and times.

Giriş

Afrika kıtasının en güney ucunda yer alan Güney Afrika, güneydoğusunda bulunan Hint Okyanusu ile güney ve güneybatısında uzanan Atlas Okyanusu ve sahip olduğu altın, elmas, platin gibi değerli maden rezervleri nedeni ile günümüzde olduğu gibi geçmişte de dikkat çeken bir ülke olmuştur. Her dönemde önemli görülen bu özellikleri sayesinde Güney Afrika; siyahlar, beyazlar, Avrupalılar, Hintliler ve Asyalılar gibi birçok farklı ırka ve etnik gruba geçmişten günümüze kadar ev sahipliği yapmış ve farklı kültürlerin ve renklerin birleşiminin görüldüğü bir Afrika ülkesi olmuştur.

Stratejik konumu nedeni ile çeşitli amaçlarla 1488'den itibaren pek çok farklı devlet Güney Afrika'ya gelerek bölgenin asıl sahibi olan siyahilere fiilen ırkçı rejim uygulamaya başlamıştır. Güney Afrika'ya gelişlerinin ardından bölgeyi kapsayacak şekilde Boer Cumhuriyeti'ni kuran çeşitli milletlerin karışımından oluşan azınlıktaki bu beyaz ırk, II. Dünya Savaşı sonrasında 1913'te yapılan bir kanun

ile ülkede çoğunlukta bulunan siyah ırkı yönetmeye dayalı “Apartheid Sistemi”nin resmi temellerini atmıştır.

Ülkenin asıl sahibi olan siyah ırka, beyaz ırk tarafından sadece renk farkından dolayı uygulanmış olan bu adaletsiz politika sonucu, dünyada daha önce eşi benzeri görülmemiş bir hak mücadelesi verilmiştir. 1994'e gelindiğinde ise Nelson Mandela'nın önderliğinde bir uluslararası güç yardımı ile yürütülen hak mücadelesi ile ırkçı politika uygulaması son bulmuştur. Öğretici derslerle dolu bu eşitlik mücadelesi her dönemde gelecek nesil için önemli bir tarihi örnek olmaya devam edecektir.

Neredeyse Afrika kıtasında yer alan ülkelerin tamamında bir sömürge düzeni kurulmuş olsa da; Güney Afrika sömürge yönetimi kendine has özellikleri ile dramatik bir şekilde diğerlerinden ayrılmaktadır. Güney Afrika'nın siyah yerli halkının topraklarının ellerinden alınması ve akabinde uygulanan ayrımcı politikalar ile insan haklarından mahrum bırakılmaları sonucu beyaz ırka karşı ülkede ötekileştirilmeleri, bu sömürge düzeninin diğer Afrika ülkelerindeki düzenden farklı bir boyut kazanmasına yol açmıştır. Bu süreç sonucunda nüfusun çoğunluğuna sahip olan Güney Afikalı yerli birçok insan çeşitli işkencelere maruz kalmış; hayatını kaybetmiş; birçoğu da yaşadığı toprakları terk etmek zorunda bırakılmıştır. Bu çalışmada öz itibarıyla, Güney Afikalıların ırkçı rejime karşı başarı ile yürüttükleri bu zorlu mücadele çeşitli yönleriyle ele alınmıştır.

Yapılan bu çalışma kapsamında Güney Afrika'nın Apartheid Rejimi'nin stratejik konum ve değerli madenlere dayalı ve zenginleşme ve güç odaklı kurumsallaşmış bu ırk ayrımcı kapitalist gelişme sürecinin her zaman her koşulda işlevsel olmadığının gösterilmesi konusunda literatüre katkı sunulması gaye edinilmiştir. Bu bağlamda rejimin dünyanın ve dönemin algısındaki önceliklerden etkilenerek uluslararası koşulların etkisi ile de yeniden şekil alması ve hatta zamanla zayıflayarak yıkılması süreçleri genel hatları ile araştırılacaktır. Yapılan bu çalışma sonucunda ise dünyada günümüzde de hala bazı ülkelerde devam eden acımasız ırkçı politikaların yıkılabilmesi için farklı bir bakış açısı getirilmesi amaçlanmaktadır. Bu tartışma ışığında elde edilecek bilgi ve değerlendirmeler, açıklayıcı ve deskriptif bir metotla kaleme alınacaktır. Bu yapılırken, araştırmaya özgünlük katacak görüşlere ve yer yer kişisel görüşler ile eleştirilere de yer verilecektir.

Apartheid Rejimi'nin Temelleri

Güney Afrika'nın ilk yerleşimcileri Buşman ve Hottantot kabileleridir. Daha sonra bu iki kabileyi Bantu kabilesi egemenliği altına almıştır. Bu kabilelerin siyahi olması sebebi ile bölgenin ilk sahipleri siyahilerdir. 11. ve 12. yüzyılda Limpopo Vadisi'nde hüküm süren Mapungubwe adlı devletin yıkılması sonucunda, 13. ve 16. yüzyıllar arasında Büyük Zimbabwe ve Gngombe Gledede'ye bağlı çeşitli küçük krallıklar bölgede hâkimiyet kurmuştur. Zulular, Sotholar, Tsvanalar ve Vendalar Hint Okyanusu boyunca, Hottantotlar ve Buşmanlar iç kesime, Bantular ise kıyı kesime yerleşmiştir (Koşar, 2014: 1).

Güney Afrika'ya ilk ulaşan Avrupalılar ise Portekizliler olmuştur. 1488'de Portekizli Bartolomeu Dias Ümit Burnu'nu keşfetmiş ve bölgenin yerlileri olan Khoikhoi'ler ile karşılaşmıştır. Khoikhoi'ler Dias ve mürettebatına taş atmış, Portekizlilerde bu duruma ok atarak karşılık vermiş ve bir yerliyi düşürmüştür. Azalan yiyecek stokları sebebi ile endişelenen mürettebatın isyan çıkarmaya yeltenmesi sonucu Dias; 12 Mart 1488'de bugünkü Doğu Cape eyaletindeki Kwaaihoek'te, Portekiz keşiflerinin en doğu noktasını işaretleyerek geri dönmüştür (History, 2009). Ardından Vasco da Gama, Güney Afrika'nın güneydoğu sahilindeki Natal adını verdiği bölgeye çıkmıştır. Bölgeye ilk ulaşan Avrupalılar olmalarına rağmen Portekizliler, bu topraklarda bir koloni kurmayı ya da yerleşmeyi düşünmemişler (Aras, 2004: 11).

17. yüzyıla gelindiğinde 1652'de Cape Town civarına yerleşen ilk Avrupalılar, Asya kıtasında bulunan Hindistan'daki sömürgelerine giderken yiyecek ve su ihtiyaçlarını karşılamak için Güney Afrika'da duran ve bu sırada bölgenin ekonomik ve siyasi önemini anlayan Hollandalı tüccar Jan Van Riebeeck ve 82 adamdır (Gilbert & Reynolds, 2016: 374). Aynı yıl Cape Town'da Jan Van Riebeeck

önderliğinde Hollanda kökenli ticaret sermayesinin kontrolündeki Doğu Hindistan Şirketi'nin Güney Afrika'da şirket gemilerinin ihtiyaçlarını karşılamak için koloniler kurması ile birlikte kölelik düzeni ve yerli halkın topraklarına el konma girişimleri başlamıştır (Tören, 2015: 7; Gümüş, 2020: 27; Mandela 1986: 127). Sonraki yıllarda ise bölgeye çok daha fazla sayıda Hollandalı getirilip yerleştirilmiştir.

Hollanda'nın Güney Afrika'da kurduğu Doğu Hindistan şirketinin faaliyetlerinden ve Güney Afrika'ya getirdiği vatandaşlar ile Cape Town'da üstünlük kurmasından rahatsız olan Khoisanlar¹ kabilesi, Hollandalılara savaş açmış ve askeri teçhizat bakımından geride olmaları sebebi ile mağlup olmuştur. Hollanda, yapılan savaş sonucunda kaybettiği iş gücünü telafi etmek için bölgeye aralarında Müslümanların da olduğu diğer sömürgelerinden vatandaşlar getirmiş ve böylece Güney Afrika Müslümanlık dini ile de tanışmıştır (Koşar, 2014: 2).

Ayrıca 17. yüzyılın sonlarında dinsel baskılardan kaçan Fransız Huguenton göçmenleri Güney Afrika'nın iç bölgelerine göçerek çiftlikler kurmuş ve bunların yanı sıra Alman ve Belçika vatandaşlarından da bölgeye gelerek yerleşenler olmuştur. Avrupa'dan gelerek Güney Afrika'ya yerleşen Hollandalı, Fransalı, Alman ve Belçikalı ilk göçmenlere "Afrikaans", Afrikaansların çiftçilerine de Boer adı verilmiştir. Afrikaanslar daha sonra Apartheid Rejimi terminolojisine göre Avrupalılar veya Asyalılar ile Khoikhoi yerlilerinin karışımından oluşmuş bir melez ırk olan "Coloureds" olarak sınıflandırılmış ve tanımlanmıştır (Aras, 2004: 11-12).

18. yüzyıla girildiğinde ülkeye İngilizler de gelmiş ve aynı dönemde Afrika kıtasının birçok yerinden siyahi kabileler de Güney Afrika'ya göç etmeye başlamıştır (Ok ve Çeşmecioğlu, 1997: 7). Fransız İhtilali sonrası Avrupa'da emperyalist bir devlet kuran Fransa ise stratejik olarak büyük önem verdiği Güney Afrika'da sömürgecilik faaliyetlerine başlamıştır. Güçlü bir Fransa'nın, en önemli sömürgesi olan Hindistan'a ulaşmasında engel oluşturacağını düşünen İngilizler, Hollanda'ya savaş açmış ve 1795'te Muizenberg Savaşı'nda Hollanda'yı yenerek bölgeyi işgal etmiştir (Koşar, 2014: 3).

1814'te imzalanan Paris Antlaşması ile bölgede tam olarak egemenlik kuran İngilizler, bölgeye kendi vatandaşlarını getirip yerleştirmeleri ve köleliği kaldırmak gibi sıkı kanunlar getirmeleri sonucu Boerler bu durumdan rahatsız olmuş ve bölgenin iç kısımlarına doğru göç etmeye başlamıştır. 1836'da başlayan ve "Büyük Göç" olarak adlandırılan bu göçü engellemek isteyen bir Afrika kabilesi olan Zulular, yerlilerden oluşan on bin kişilik bir ordu kurmuş ancak 1838'de Boerler ile yaptıkları "Kanlı Nehir Savaşı"ni kaybetmiştir (Aras, 2004: 12-13).

Bu süreçten faydalanan İngilizler, Boerleri Natal'dan daha da iç bölgelere sürerek göç etmelerine sebep olmuştur. Bu göç sonucu Boerler ise gittikleri yerde Natal, Transvaal ve Orange Free devletlerini kurmuştur. 1854'te İngilizler, Boerlerin desteğini de alarak bölgede tam bir hâkimiyet kurmak için yaptıkları Bloemfontein Antlaşması ile Orange Free devletinin bağımsızlığını tanımış olsalar da aralarındaki sorunlar tam olarak çözüme kavuşmamıştır (Koşar, 2014: 3).

Johannesburg'da 1867'de elmas ve 1886'da da altın madenlerinin bulunmasının ardından ülkenin stratejik önemi giderek artmıştır. Bu süreç sonunda Johannesburg, büyük bir ekonomi ve sanayi bölgesi haline gelmiştir. Çoğu İngiliz olan göçmenler ve yatırımcıların yanı sıra Musevi, Yunan, Portekizli, Alman ve İtalyan göçmenler de hızla bölgeye akın etmiştir (Ok ve Çeşmecioğlu, 1997: 12). Ayrıca madenlerde çalışmak için birçok siyahi de bölgeye göç etmeye başlamıştır. Böylece 1900'lü yılların başında siyah ve beyazların bir arada yoğun bir şekilde yaşamaya başladığı Johannesburg, bölgenin en

¹ Hollandalıların Güney Afrika'da ilk karşılaştıkları kabileler, günümüzde Khoikhoi ve San olarak bilinmektedir. Bu iki topluluk ayırt edilmeleri için keskin özelliklere sahip olmamaları sebebi ile zaman zaman "Khoisan" olarak bir arada adlandırılmaktadır. Ayrıca hayvancılık ile uğraşan Khoikhoi halkı, Hollandalılar tarafından aşağılayıcı bir ifade ile "Hottentotlar" olarak adlandırılmıştır (Gilbert & Reynolds, 2016: 375).

büyük ve en önemli kenti haline gelmiş ve bu süreç ülkede siyasi kamplaşma ve bölünme dönemini de beraberinde getirmiştir.

Boer Savaşı

1867'de Johannesburg'da elmas yataklarının bulunmasının ardından, "Büyük Göç" ün sonucunda Boerlerin kurduğu Orange Free devletinin kontrolü altında olan Kimberley bölgesinde 1876'da elmas madenleri; Transvaal devletinin kontrolü altında bulunan Witwa tersrand'da da altın yatakları bulunmuştur. Bu durum sonucunda ise İngilizler ve Boerler bir kez daha karşı karşıya gelmiştir. 1872'de İngiltere'den bağımsız olarak hareket etme yetkisi alan Güney Afrika'daki İngiliz sömürge yönetimi, 1877'de Boer idaresindeki Transvaal'ı işgal etmiştir. Bu savaş sonucu İngilizlerin bölgeye getirdiği Avrupalılara siyasi ayrıcalıklar tanınması ile Boerler, Almanya'nın da desteğini alarak tekrar ayaklanmıştı. 1881'e gelindiğinde ise Majuba Hill Savaşı'nda İngilizleri yenen Boerler, yapılan "Pretoria Antlaşması" ile tekrar bağımsızlıklarını kazanmıştır (Armaoğlu, 1977: 421; Mandela 1986: 128; Koşar, 2014: 4).

1866'da Transvaal'da Rand altın madenlerinin açılması sonucu İngiltere, Boerlere tekrar savaş açmak istese de Avrupa'daki Alman tehlikesinden korkmasından dolayı Boerler ile mücadele yoluna girememiştir. Uitalanders adı verilen ve bölgede giderek artan Avrupalı işçileri kullanarak onlara hak ve kendisine egemenlik isteyen İngiltere, 1899'da Boerlere tekrar savaş açmıştır (Koşar, 2014: 4). 1902'ye kadar süren en kanlı ve masraflı İngiliz-Boer Savaşı'nda ise iki tarafta en son teknoloji ürünü silahları kullanmıştır.

88 bin kişilik Boer ordusunun, 450 000 asker ile savaşan İngiltere ordusuna şiddetli direniş göstermesinden rahatsız olan İngiliz komutanı Lord Kitchener, Boerlere bir dizi sert politikalar uygulamıştır. Boerlerin çiftliklerini talan ederek yiyecek stoklarını yok etmiş ve çiftlikleri yaktırmış; ayrıca tarihteki ilk toplama kamplarını kurarak kıtlık, açlık ve hastalık sebebi ile çoğunluğu çocuklardan oluşan 48 000 sivilin hayatını kaybetmesine yol açmıştır (Karadağ, 2019). 1899-1902 yılları arasında yapılan bu savaş Hollandalıların başarılı mücadelelerine rağmen yenilgi ile sonuçlanmış olsa da; kendileri ile aynı dinden olan azınlıktaki Boerlerin, bölgedeki döneminin en güçlü kolonisti olan İngilizlere verdiği bu güçlü mücadele, Avrupa ve Amerika'da büyük yankı bulan tarihi bir olay olmuştur.

Yapılan bu savaşı İngilizler her ne kadar kazanmış olsa da 16,5 milyon sterlin bedelinde para ve toprağı Boerler'e vermeyi kabul etmiştir (Uçkan, 1986: 21). 1902'de İngilizler ve Boerler arasında yapılan "Vereening Antlaşması" sonucu ise Orange Free ve Transvaal devletleri İngilizlere bağlı birer sömürge haline dönüşmüştür (Gül, 2014).

Güney Afrika Birliği Dönemi

Yapılan bir dizi Anglo-Boer savaşları sonucu İngilizler bazı tavizler vererek Boerler ile birlik oluşturma yoluna gitmiştir. 1910'da İngiliz ve Boer sömürge toplulukları arasında bir barış antlaşması imzalanmış ve yapılan bu antlaşma ile "Güney Afrika Birliği"nin temelleri atılmıştır. Oluşan bu birlikte Boer halkı çoğunluğu oluşturmuştur (Mandela, 1986: 128).

1910'da hazırlanan Güney Afrika Anayasası'nın İngiliz Parlamentosu'ndan geçmesi ile Cape, Orange, Transvaal ve Natal eyaletleri birleşmiş ve bunun sonucunda kurulan "Güney Afrika Birliği" ile ülke bağımsız bir federal devlet statüsü kazanarak Britanya Milletler Topluluğuna katılmıştır (Ok ve Çeşmecioğlu 1997: 12; Gümüş, 2020: 28). Hazırlanan bu yasa ile kurulan bu devlette, siyahlara hak verilmemiş ve bütün siyasi güç beyazların elinde toplanmıştır.

Bu dönemin en karakteristik özelliğı, daha önceki ırkçı politikardan farklı olarak; artı değer oluşturma sürecini garanti altına alabilmek için neredeyse Güney Afrika'nın tamamını kapsayarak kurumsallaşmış ve bütüncül bir ırk ayrımcılığı politikası getirmesidir. Irk ayrımcılığının

kurumsallaşmasına yol açan temel sebep ise sömürge döneminde kendilerine ait topraklarda yaptıkları tarım ile geçinen siyah nüfusun, özellikle İngiliz ve sermayelerinin yoğunlaştığı madencilik sektörü ile Afrikaner sermayedarların yoğunlaştığı kapitalist çiftliklerde, ihtiyaç duyulan ucuz işgücünü temin etmek üzere “rezerv” adı verilen alanlarda tutulması olmuştur (Tören, 2015: 9). Beyazların çiftliklerinde yerleşik olarak yaşayan ya da beyazlardan işgücünü kiralayan siyahların da aralarında bulunduğu siyah köylüler, Beyaz Güney Afrika’dan rezerv denilen kırsal bölgelere gönderilmiş topraksız ve işsiz bırakılmıştır. Bu siyahlar kırsal bölgelere gönderilerek görünüşte sömürgecilerden ayrılmış gibi gözükse de beyaz sanayicilerin ya da kapitalist çiftlik sahiplerinin istedikleri zaman ucuz işgücü olarak kullanabilmeleri için el altında tutulmuş toprağı olmayan büyük bir işsizler ordusu olmuştur (Guma, 1977: 128). O dönemde çok fazla siyahın yaşadığı bu rezerv bölgelerde siyahların tarım yapabilmesi için çok küçük miktarlarda toprak tahsis edilmiş ve yapılan tarımsal üretim siyahların ihtiyacını karşılamaya yetmemiştir. Bu durumun sonucu olarak siyahlar, göçmen ya da geçici işçi olarak madenlerde çalışmak zorunda kalmıştır (Tören, 2015: 9).

19. yüzyılın sonlarında ise beyaz çiftçiler, ellerindeki fazla toprakları işleyememeleri sonucunda toprakların bir kısmını siyahlara kiraya vermeye başlamıştır. Beyazlara göre daha çalışkan ve üretken olan siyahlar ise kiralalarını parayla ya da ürünlerinin bir kısmını beyazlar ile paylaşarak ödemiş ve zamanla biriktirdikleri para ile beyazlardan toprak satın almaya başlamıştır. Bu durum sonucu oluşan zengin ve bağımsız siyah köylü sınıfından rahatsız olan ve ilerisi için bir tehdit olarak gören beyazlar, “Toprak Yasası”nı çıkarmaya karar vermiştir. Bu yasanın çıkışını önlemek isteyen bir grup siyah aydın, aynı zamanda Afrika’nın ilk siyasal hareketi ve Güney Afrika’nın da ilk ulusal muhalefet partisi olan “Afrika Ulusal Kongresi”ni (ANC) 1912’de kurmuştur (Tuncer, 1997: 84-85). Afrika Ulusal Kongresi (ANC) kuruluş yıllarında ılımlı bir örgüt olarak görülmüş ve siyahların örgütlü tepki sürecine geçişine zemin hazırlamıştır (Tural, 2012).

1913 yılında kabul edilen bir toprak yasası (Native Land Act) ile ülke topraklarının sadece %13’ü 19 milyonluk siyah nüfusa verilirken; geriye kalan %87’lik kısmı ise bölgede azınlıkta olan 4,5 milyonluk beyaz nüfusa verilmiştir (Aras, 2004: 15). Bu durum sonucu Afrika toprakları büyük oranda mülksüzleştirilmiş ve siyahların özel mülkiyete sahip olması yasaklanmıştır (Mphambukeli, 2019: 2). Böylece siyah ırkın ezildiği ırk ayrımına dayanan “Apartheid” adlı rejimin de ilk resmi adımı atılmıştır.

Bu yasa kapsamında siyahlara, kendilerine ayrılan topraklar dışında arazi satın almaları engellenmiş ve siyahlar bölgede yabancı pozisyonuna düşürülmüştür. Böylece ülkenin beyazlara ait olduğu da yasal düzenleme altına alınmıştır. Ayrıca kendilerine ait olmayan topraklarda dolaşmaları bile yasa ile yasaklanan siyahlar, beyazların hizmetinde açlık ile karşı karşıya kalma tehlikesi ile çiftliklerde, madenlerde ve kentlerde karın tokluğuna çalışmak zorunda bırakılmıştır. Bu ucuz iş gücü sebebi ile Güney Afrika maden endüstrisi, o zamanda dünyanın en büyük maden endüstrilerinden biri haline gelmiştir (Tuncer, 1997: 83).

Ulusal Parti’nin Kuruluşu

Güney Afrika Birliği’nin kurulması İngiliz-Boer mücadelesini tamamen ortadan kaldıramamıştır. Kendilerini dışlanmış ve ihmâl edilmiş hisseden bir grup Boer, yeni hükümet kurulurken kabine dışında bırakılan Hollanda kökenli Hertzog önderliğinde 1914’te “Ulusal Parti” adlı yeni bir parti kurmuştur. Kuruluşundaki ilk hedefi Afrikaner çiftçilerin haklarını korumak olan bu parti, hızla şehirli Afrikanerlerden de büyük destek görmüştür. Şehirlerde yaşayan Afrikanerler, özellikle maden işletmecilerinin ucuz iş gücü elde etmek için beyazlar yerine siyahları işe alması sonucu işsiz kalan beyazların haklarını korumak üzere bu partiye yönelmiştir (Karaşahan, 2010: 64-65).

1924’te yapılan seçimlerde iktidara gelen Hertzog, 1925 yılında Afrikaans dilini resmi dil olarak tanınmasını sağlamayı başarmıştır (Tuncer, 1997: 96). İktidara gelişinin ardından Hertzog, ileride

kuracağı “Apartheid Rejimi”nin temellerini oluşturmak için siyahilerin bazı haklarını ellerinden alan bir dizi yasa çıkarmıştır. Bunların en başında gelen yasa 1934’te çıkarılan “Siyahilerin Yurttaşlıklarının ve Haklarının Elleri Alınması Yasası” olmuştur (Coğrafya Dünyası, 2020).

1930’da Ulusal Parti liderleri, General Smuts’un öncülüğünde kurulmuş olan Güney Afrika Partisi ile koalisyon kurmuştur. İlerleyen yıllarda ise bu iki parti birleşerek Birleşik Parti’yi kuracaktır. 1933’e gelindiğinde ise Daniel Malan önderliğinde yeni bir Ulusal Parti (Saflaştırılmış Ulusal Parti) kurulmuş ve bu parti sayesinde Broederbund Örgütü ile sıkı ilişkiler kurulmuştur. 1939’da ise başbakanlıktan istifa eden Hertzog, Saflaştırılmış Ulusal Parti’ye katılmıştır (Tuncer, 1997: 96).

Bu süreçte bir taraftan da Apartheid Rejimi’ni oluşturacak bir dizi düzenleme peşin sıra yapılmaya devam edilmiş ve o güne kadar yerliler lehine oluşturulmuş bütün kurumlar feshedilmiştir. 1936’da danışma organı olarak kurulan “Yerliler Temsil Konseyi” dağıtılmış, bunun yerine siyahilere kendi arazilerinde işlem yaparken hükümetten onay almalarını gerektiren kabile şefliği getirilmiştir. Yine 1946’da oluşturulmuş olan Hint kökenlilerin beyaz parlamentoda temsil edilmelerini sağlayan sistem de kapatılmıştır (Karaşahan, 2010: 77). Böylece ileride yürütülecek politikalarda ve yapılacak seçimlerde, beyaz olmayan ırklardan kaynaklı oluşma ihtimali olan bütün tehditlerin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Apartheid Rejimi

Güney Afrika’daki ırkçı rejimi anlatmak için kullanılan “apartheid” kelimesi, Hollandacadan gelmiştir ve “ayrımcılık” anlamına gelmektedir (Bilgio, 2017). Apartheid, Afrika’nın güneyinde bulunan Güney Afrika Cumhuriyeti ile bu devlete bağlı Güneybatı Afrika’da (Namibya) 1948-1994 yılları arasında iktidarda bulunan Ulusal Parti hükümeti tarafından devlet eliyle uygulanmış baskı, haklardan yoksunluk ve şiddet içeren ve bu doğrultuda yasalar çıkartarak ırksal ayrımcılığı meşrulaştıran ırkçı bir sistemin adı olmuştur.

1948 yılında yapılan seçimleri kazanan Daniel Malan’ın önderliğindeki Ulusal Parti, tamamen Afrikanerlerden oluşmaktaydı (Tuncer, 1997: 97). İktidara gelişleri ile birlikte “apartheid” denilen acımasız ırkçı sistemi kuran milliyetçiler, sadece siyahılara değil Hintlilere ve melezlere de siyasal, sosyal ve ekonomik yaşamın her alanında ırkçı politika uygulamıştır. Bu dönemde Çinliler bir derece aşağıda olmasına rağmen beyaz kabul edilirken, Japonlar ise melez olarak görülmüştür (Aras, 2004: 20).

Beyazlar, siyahlar, melezler ve Asyalı halklara “İrkların Ayrı Gelişimi Teorisi”ne dayanarak oluşturulan bu bir takım ayrılcıkçı düzenlemeler kapsamında, hayatın tüm alanlarında eşitsizlikleri yaygın bir şekilde meşrulaştırmak için peşin sıra yasalar çıkarılmaya başlanmıştır (Özer, 2017). Ayrıca iktidara gelen bu milliyetçi parti, neredeyse tüm kamuyu İngilizlerden temizlemiş, yerlerine Broederbund üyesi olan Afrikaner bürokratları getirmiş; Afrikaner işçi sınıfının haklarını korumuş ve Afrikaner iş adamlarının çıkarlarını gözetmiştir (Tuncer, 1997: 97). Böylece başta üst düzey kamu yönetimi alanı olmak üzere belirli meslekler ve işler için nitelikli işçilik ve ustalık birimleri sadece beyazların eline bırakılmıştır (Özer, 2017).

Hükümetin, Apartheid yapmayı kurmak için 1949’da çıkardığı yasa kapsamında ise karma evlilikler yasaklanmış ve 1950’de bu yasanın genişletilmesi sonucu yapılan “Ahlaksızlığa Dair Yasa” ile de beyazların, Hintliler ve melezler dâhil olmak üzere Güney Afrika’daki farklı ırktan olan tüm insanlarla cinsel ilişkiye girmeleri yasaklanmıştır. Yine 1950’de “Nüfus Tescil Yasası” ve “Grup Bölgeleri Yasası” çıkartılarak sert uygulamalara devam edilmiştir (Karaşahan, 2010: 79-80). 1950’de çıkartılan bu yasalar kapsamında kentlerde siyah ve beyazların yaşayacakları alanlar belirlenerek; beyazlara ait olarak ilân edilen yerlerden yaşayan binlerce siyah zorunlu olarak göç ettirilmiştir ve bu durumun sonucunda büyük sosyal ve ekonomik sorunlar ortaya çıkmıştır (Tural, 2012; Mphambukeli, 2019: 2).

1951’de ırkçı politikalarda ön plana çıkmış olan ve adı “Büyük Apartheid” olarak anılan Dr. Hendrik Verwoerd, Yerli İşleri Bakanlığı’na getirilmiştir. Bu dönemde siyahilere uygulanan politikalar

yeni bir boyut ve hız kazanarak son derece acımasız bir şekilde uygulanmaya başlanmıştır. Güney Afrika'daki yerli halkı belli ana vatanlara hapsedme planı onun döneminde uygulanmıştır (Karaşahan, 2010: 103). 1952 yılında yapılan yeni bir yasa kapsamında "geçiş belgesi" olarak bilinen kimlik benzeri belgeleri taşımaya yönelik yasa yenilenmiş ve tüm siyah erkeklerin dışarı çıktıklarında bu belgeyi taşımaları zorunlu hale getirilmiştir (Tural, 2012).

Yine 1953'te çıkarılan bir dizi ırkçı yasa kapsamında beyazlar ve siyahların ayrı otobüs ve trenlerde seyahat etmeleri, ayrı taksilere binmeleri, ayrı restoran, postane, kütüphane ve dükkânlara gitmeleri, ayrı park banklarında oturmaları, ayrı tiyatro ve sinemalara gitmeleri hatta ayrı mezarlıklara gömülmeleri yasallaştırılmıştır. Ayrıca Hintlilerin ve melezlerin oy kullanma hakları da çıkarılan bir dizi yasalar sonucunda ellerinden alınmıştır (Tuncer, 1997: 97-98).

1953'te çıkarılan "Bantu Eğitim Yasası" ile de ırk ayrımcılığına dayalı eğitim kurumlarını kapsayan zorunlu uygulamalar getirilmiştir. Bu düzenlemeler sonucunda siyah öğrencilerin eğitimine beyazlarınkinden daha düşük bütçe ayrılmış ve hatta siyah öğrenciler, eğitimleri için gerekli olan malzemeleri kendileri karşılamak zorunda bırakılmıştır (Mandela, 1986: 131; Tural, 2012). Bu yasa ile Apatheid Rejimi, eğitime yönelik yapılan tüm yasal düzenlemeleri bir bütün halinde sistemleştirmiş ve işgücü piyasası için siyah ve melez gençlere niteliksiz bir şekilde eğitim verilmesini sağlamıştır. Her ne kadar siyah gençler anadillerinde eğitim görmüş olsalar da, eğitim erkekler için anadil ve tarım, kızlar için dikiş, örgü, bulaşık yıkama, çiçek sulama gibi basit konular ile sınırlandırılmıştır. Böylece zamanla siyahların çocukları, hiçbir matematiksel ve bilimsel bilgi olmadan zar zor okuyabilmiş ve beyazlar karşısında daha düşük bir statüye erişmişlerdir (Karaağaçlı ve Turgut, 2019: 4; Mhlauli ve diğerleri, 2015: 214). Ve giderek bir siyahın bildiklerini bir başka siyaha öğretmesi şekline dönüşen eğitim ile beyazların aldığı eğitimle karşılaştırılmayacak kadar düşük derecede olan eğitim seviyesi oluşturulmaya çalışılmıştır (Aras, 2004: 19). Ayrıca 1956'da okul ayrımı politikası "kabile" ilân edilen üniversitelere de uygulanmaya başlanmış ve böylece siyah öğrencilerin beyaz öğrenciler ile aynı üniversitede eğitim alması engellenmiştir (Karaağaçlı ve Turgut, 2019: 4).

Yine 1956'da, 1952'de uygulanmaya başlanmış olan "Geçiş Yasası" genişletilerek kadınlar için de geçerli hale getirilmiştir (Tural, 2012). Hatta şehirlerde kalabilme süresi vasıfsız görülen siyahlar için 72 saat ile sınırlandırılmış ve yerel makamlara istedikleri zaman siyahları uzaklaştırabilme yetkisi verilmiştir (Karaşahan, 2010: 104).

1960'ın sonlarına doğru gelindiğinde ise "Geçiş Yasası" daha da sert şekilde uygulanmaya başlanmış ve çıkartılan "Pasaport Kanunu" kapsamında ise siyahlara pasaport taşıma zorunluluğu getirilmiştir. Siyahlar sadece bu belge ile beyazların bulunduğu bölgelere çalışmak ya da bir işlerinin olması sebebi ile girebilmiştir (Aras, 2004: 18).

1963'te çıkartılan yeni bir yasa ile de siyahların tek kişiden daha fazla personel istihdam eden işletme kurması yasaklanmış ve belli sektörlerde siyahların istihdam edilmesine yasaklar ve kısıtlamalar getirilmiştir. Bu yasanın sonucu olarak siyahların bankacılık, toptancılık ve üretim gibi sektörlerde girişimci olmaları engellenmiş, teknik ve yönetim vasfı gerektiren mesleklerden ise işgücü olarak dışlanmaları sağlanmıştır. Yine 1960-1965 yılları arasında uygulanan ayrımcı düzenlemeler kapsamında beyazların sahip olduğu işletmelere verilen krediler, siyahlara verilenlerin üç katı seviyesinde olmuştur (Öztürk, 2014: 129).

Apartheid Rejimi'ne Tepkiler ve Apartheid Rejimi'nin Gelişme Evreleri

1950'lilere gelindiğinde ise bu ırkçı rejime karşı ülkede mücadele yürüten kuruluşlar ortak çalışmalar yapabilmek için birleşmiştir. Birliğin üyeleri Afrika Ulusal Kongresi (ANC), Güney Afrikalı Hint Kongresi (SAIC), Güney Afrikalı Melez Halk Örgütü (SACPO), Ticaret Sendikaları ve Güney Afrika Demokratlar Kongresi' (SACOD- Irkçılığa karşı olan beyazlardan oluşmaktadır) dir (Karaağaçlı

ve Turgut, 2019: 4). Bu birlik, Apartheid Rejime karşı yürütülen mücadelenin en önemli sembolü olan ve halkın taleplerini belirleyerek hazırladıkları “Özgürlük Bildirgesi”ni 1955’te yapılan “Birlik Kongresi”nde kabul etmiştir. Siyahların beyazlar ile sosyal, siyasi ve ekonomik alanda eşitliğini dile getiren bu bildiğe, maden rezervlerinin ve bankaların kamulaştırılması, ülkenin zenginliğinin paylaşılması gibi önemli konuları da içermiştir (Tören, 2014: 24-25). Ayrıca bu bildiğe özgürlük döneminde oluşturulması planlanan anayasaya da temel teşkil etmektedir (Karaağaçlı ve Turgut, 2019: 4).

Dönemin ayrımcı Güney Afrika Hükümeti, “Birlik Kongresi” hareketini vatana ihanet ve hükümeti yıkmaya amaçlı bir örgütlenme olarak göreyerek kongre ittifakı üyelerinin yargılanmasını istemiştir. Başta Nelson Mandela ve arkadaşları olmak üzere 156 üyenin yargılanması istenmiş; 1956’dan 1961’e kadar süren yargılama süreci sonunda ileri sürülen iddialar kanıtlanmadığı için tüm yargılananlar beraat etmiştir (Karaağaçlı ve Turgut, 2019: 4).

1960’lı yıllar ekonomik, siyasi ve sosyal açıdan Apartheid Rejimi’nin altın yılları olurken bir taraftan da rejime karşı ayaklanmaların başladığı yıllar olmuştur. Bu yıllarda Apartheid Rejimi kurumsallaşarak giderek güçlenmiş ve ekonomisi, sahip olduğu maden yatakları ve ucuz iş gücü ile oldukça büyümüştür (Özkan, 2013: 120). Mart 1960’da Afrika Ulusal Kongresi’nin (ANC) çağrısı ile Pasaport Kanunu’nu protesto etmek isteyen siyahlar işe gitmeyerek Shaperville’deki polis karakolu etrafında toplanmıştır. Yapılan eylem sonucunda zırhlı polisler tarafından açılan ateş sebebi ile 69 siyahi ölürlen, 400’den fazla kişi de yaralanmıştır. Bu olay, Güney Afrika tarihinde “Sharpeville Kıyımı” olarak bilinmektedir (Aras, 2004: 18). Bu katliam Güney Afrika’da siyahların Apartheid Rejim’e karşı yürüttükleri mücadelede bir dönüm noktası olarak görülmüştür. Sharpeville Katliamı yurt içinde ve yurt dışında büyük tepki çekmiş; ırkçı rejime karşı nefret dalgaları hızla yayılmaya başlamıştır (Karaağaçlı ve Turgut, 2019: 4).

Her ne kadar Sharpeville Olayları sonucu birçok yabancı yatırımcı ülkeyi terk etmiş olsa da Hendrik Werwoerd ve BJ Vorster’in başkanlığı döneminde alınan ciddi tedbirler kapsamında ekonomik gücü ellerinde tutmak amacıyla bu yatırımcıların ülkeye geri dönmesi sağlanmıştır. Ayrıca bu dönemde başta İngiliz ve Portekizliler olmak üzere dünyanın dört bir tarafından beyaz insan ekonomik sebeplerle bölgeye göç etmiş ve ülkedeki beyaz nüfusunun oranı % 50’ye kadar yükselmiştir. Zira bu dönemde Güney Afrika, yabancı yatırımcılar için dönemin şartlarına göre ülkeye yapılan yatırımların iyi bir getiri sağlaması sebebi ile avantajlı bir ülkeydi (Özkan, 2013: 120).

Apartheid Rejimi’ne karşı uygulanan mücadelede, Sharpeville Katliamı ile başlayan yeni dönemde direniş hareketi değişim geçirecek farklı bir boyut kazanmıştır. Barışçıl düzeyde ayrımcı rejime karşı mücadele gösteren Afrika Ulusal Kongresi’nin (ANC) faaliyetlerinin yasaklanması sonucu, “Ulusun Mızrağı” (Umkhonto we Sizwe) adlı örgüt 16 Aralık 1961’de Afrika Ulusal Kongresi’nin silahlı kanadı olarak kurulmuştur (Karaşahan, 2010: 157).

1961’de ırkçı Güney Afrika Yönetimi “İngiliz Uluslar Topluluğu”ndan çıkartılmış ve Birleşmiş Milletler’in Güney Afrika’nın ekonomisini çökertecek yaptırımların uygulanması çağrısı ile dış baskılar giderek artmaya başlamıştır. Diğer taraftan hem Güney Afrika’daki, hem de diğer ülkelerdeki kiliseler, ırkçı politikalara karşı tepki göstermeye başlayarak, Güney Afrika’nın uluslararası arenada siyasi ve ekonomik alanda zor bir sürece girmeye başlamasına sebep olmuştur (Bilgio, 2017).

1960’da Afrika Ulusal Kongresi (ANC) ve Birlik Örgütü’nün faaliyetlerinin yasaklanmasının ardından huzursuz olan siyah gençler, Natal Üniversitesinde bir tıp öğrencisi olan Steve Biko öncülüğünde 1969’da “Güney Afrika Öğrencileri Örgütü”nü (SASO) kurmuştur. Biko, Afrika Ulusal Kongresi ve Birlik Örgütü’nün aksine silahlı mücadeleyi önermiyor; şiddet dışındaki yollar ile ırkçı rejime karşı mücadele yürütülmesini istiyordu. Kısa sürede çok sayıda üye toplayan bu öğrenci hareketi, kırsal bölgelerde halkı bilinçlendirmek amacıyla çok sayıda toplantı düzenlemiştir. 1972’ye geldiğinde

ise bu siyah öğrenci topluluğu “Siyah Halklar Kongresi” (BPC) isminde yeni bir örgüt kurarak siyasi faaliyetlerine başlamıştır (Özkan, 2013: 120-121).

İrkçı rejimin faaliyetlerine karşı verilen mücadelenin en temel örgütü olan Afrika Ulusal Kongresi’nde de (ANC) 1943 yılından beri aktif olarak görev alan ve ırkçı politikalara karşı mücadelelerin sembol isimlerinden biri olan Nelson Mandela ve arkadaşları, Apartheid Yönetimi tarafından 1962’de tutuklanarak 5 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. 14 Haziran 1964’e gelindiğinde ise Mandela, Güney Afrika Hükümeti’ni devirmek için gizli planlar yaptığı gerekçesiyle ömür boyu hapis cezasına çarptırılmıştır (Aras, 2004: 68).

1970’li yılların ortaları ise Apartheid Rejimi için hem iç hem de dış politika da zor günlerin başladığı dönemdir. Bu dönemde ayrılıkçı rejim uluslararası alanda büyük eleştirilere maruz kalmış ve dışlanmaya başlamıştır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 1973’te aldığı bir karar kapsamında “Apartheid Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme”yi kabul etmiş ve Apartheid Rejimi’ni “insanlığa karşı suçlu” ilan etmiştir. 18 Temmuz 1976’da bu sözleşme yürürlüğe girmiştir. Kasım 1976’da ise Birleşmiş Milletler bu adaletsiz rejimin izlerini silebilmek için kapsamlı bir şekilde hazırlanan “Apartheid’a Karşı Eylem Programı”nı kabul edip çalışmalarına başlamıştır (Gümüş, 2020: 32). Diğer taraftan beyaz sömürgeciler tarafından idare edilmesi sebebi ile kendini komşu devlet sınırlarında güvende hissedemeyen Güney Afrika Rejimi için sınır komşuları Mozambik ve Angola’nın 1974’te ve Zimbabve’nin ise 1980’de bağımsızlığını kazanması büyük korku oluşturmıştır (Özkan, 2013: 121). Bu kapsamda Afrika’da yeni devletlerin ortaya çıkması ile hem Kıta’da hem de dünya da yeni güç dengeleri oluşmaya başlamış ve böylece ırk ayrımcılığına karşı dış baskılar artmıştır (Ok ve Çeşmecioğlu, 1997: 13).

Ayrıca 1970’li yıllarda Güney Afrika kapitalizmi, kriz ile karşı karşıya kalmış ve ekonomik olarak gerilemeye başlamıştır. Sermayenin organik bileşiminin artması ile nitelikli işçi sınıfına ihtiyaç duyulması sonucu ülkenin işçi sınıfının büyük çoğunluğunu oluşturan vasıfsız siyah işçi sınıfının, iş gücü piyasalarından dışlanma süreci başlamıştır. Diğer taraftan yükselen işçi hareketleri nedeniyle siyah işçilerin kazanımları da artmış ve sermayedarlar için ekstra maliyet ortaya çıkmıştır (Tören, 2015: 32).

Yine 1976’da çıkarılmış olan “Orta Öğretimde Eğitim Dilinin Siyah Öğrenciler İçin de Afrikaans Dilinde Olması Yasası” kapsamında otuz bini aşkın siyah okullu genç ve çocuk ilgili yasayı protesto etmek için Soweto’daki bir okul önünde toplanmıştır. Bu gösterilere polisler silahla ateş açarak karşılık vermesi sonucunda ise yaklaşık 500 genç hayatını kaybetmiştir (Aras, 2004: 69). Ayrıca bu protestolara Soweto halkı da kamu binalarını ateşe vererek destek olmuştur. 1977’ye gelindiğinde ise siyahlara karşı uygulanan ırkçı politikalara karşı yapılan eylemler ülke çapına yayılmaya ve giderek şiddetlenmeye başlamıştır. Bu duruma tepki gösteren Apartheid Yönetimi, “Güney Afrika Öğrencileri Örgütü”nün (SASO) ve “Siyah Halklar Kongresi”nin (BPC) faaliyetlerini tamamen yasaklamıştır (Özkan, 2013: 122).

Portekiz’in 1974’te sömürgeleri Angola ve Mozambik’e bağımsızlık vermesi sonucu yalnız kalan Apartheid Güney Afrika Yönetimi, bölgedeki ülkelerle ekonomik yardım vaadi ile iletişim kurmaya çalışmıştır. Bu durumdan sonuç elde edemeyen Güney Afrika, çevresindeki “düşman” devletlerdeki hükümet karşıtı örgütleri destekleyerek bölgede istikrarsızlık oluşturup rejimini ayakta tutmaya çalışmıştır. Bu süreçte Afrika Ulusal Kongresi (ANC) etrafında birleşen ırkçı rejim karşıtı gruplar ise dünya çapında Apartheid Yönetim’e karşı etkili kampanyalar yürütmüş ve dünyanın dört bir yanında temsilcilikler açmıştır (TASAM, 2011).

1977’de ise Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Güney Afrika’ya yönelik olarak uygulanan “Silah Satışı Yasası”nı zorunlu hale getirmiştir. Aynı yıl OPEC üyeleri Güney Afrika’ya petrol ambargosu uygulamış, ayrıca ülkeyi petrol için daha fazla ödemeye ve petrolü sadece İran’dan almaya zorlamıştır. 1979’da gerçekleşen İran Devrimi’ne kadar süren ambargo Güney Afrika’nın ekonomisini

giderek kötüleştirmiştir. Tüm bu sebepler sonucunda yaşanan ekonomik sıkıntılar, 1970'lerin ikinci yarısından itibaren ülkenin yabancı yatırımcı çekme potansiyelini azaltmış ve ülkede var olan yatırımcıların da ülkeyi terk etmesine sebep olmuştur (Özkan, 2013: 121).

Apartheid Rejimi'nin Yıkılma Süreci

1980'li yıllara gelindiğinde ise Apartheid Rejim'e ve siyahlara uygulanan ayrımcı politikalara karşı hem ülke içinde hem de ülke dışında tepkiler şiddetlenerek artmıştır. Birleşmiş Milletler'in çağrısı ile de uluslararası alanda Güney Afrika'ya uygulanan hem ekonomik hem siyasi ambargolar giderek artmış ve 1980'lerin sonunda ülkedeki ekonomik kriz en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Tüm bu yaşanan gelişmeler kapsamında ırkçı rejim için zor geçen 80'li yıllar, rejimin uyguladığı apartheid politikalar için kırılma noktası olmuştur. Rejim, tepkileri azaltmak için uyguladığı ayrımcı politikaları yumuşatmak ve zamanla da bazı yasakları kaldırmak zorunda kalmıştır.

En çokta uluslararası ambargolar ile küresel ekonomiden dışlanması ile zor bir süreç yaşayan Apartheid Rejimi, ilk olarak ekonomik ve siyasi politikalarını istikrarlı biçimde devam ettirebilmek için ekonomideki ırksal temele dayalı politikalarının ana yapısını bozmayacak şekilde düzenlemeler yapmaya çalışmıştır. Bu bağlamda ekonomik yapıda siyah bir orta sınıf oluşturulması hedeflenmiş, siyahlara yetki verilmeden siyah orta sınıf yönetici istihdam edilmeye başlanmıştır. Yine aynı kapsamda Hintliler ve Melezler de çeşitli yollarla temkinli bir yaklaşımla hükümete alınmaya başlanmıştır (Öztürk, 2014: 130).

Uygulanan diğer bir esnetilmiş politika kapsamında dönemin P.W. Botha öncülüğündeki Apartheid Rejimi 1982'de çeşitli ırkların temsil edildiği üçlü meclisi kurarak ırkçı rejime karşı yürütülen muhalefeti azaltmaya çalışmıştır. Ancak uygulanan bu politika, ülkede barışı getirmek yerine şiddet olaylarının daha da tırmanmasına yol açmıştır. Olayların artması sonucu ırkçı rejim ülkede 1983'te olağanüstü hal ilân etmek zorunda kalmış ve bu durumda uluslararası alandaki tepkileri daha çok artırmıştır. İç ve dış baskıların artması sebebi ile büyük bir çıkmaza giren P.W. Botha, sağlık durumunun da etkisi ile 1989 yılının sonuna doğru istifa etmek zorunda kalmıştır. Yerine yeniliklere daha çok açık olmasıyla bilinen F.W. De Klerk, devlet başkanı olarak seçilmiştir (Özkan, 2013: 122). Yönetimdeki bu değişim ardından "Kitle Demokratik Hareketi" altında toplanan birçok örgüt, beyazların da katıldığı ve polis daha yumuşak bir tavır sergilediği bir dizi gösteriler düzenlemiştir (Karaşahan, 2010: 195).

1990'lı yıllarda Soğuk Savaş'ın da sona ermesiyle komünizm tehlikesi geçmiş ve insan hakları konusu dünyada daha çok konuşulur hale gelmiştir. Bu akımdan etkilenen Amerika ve Avrupa da insan hakları ihlali yapan ırkçı rejimi yıkmak için Mandela'ya ve diğer tutuklu olan siyasi aktörlere destek verirken; bir taraftan da Güney Afrika'ya uyguladıkları ekonomik ve siyasi yaptırımları arttırmaktan geri durmamıştır. Yaşanan tüm bu gelişmelerin yanında Güney Afrika İrkçi Yönetimi'nin de ayrımcılık uyguladığı siyahlar ve melezlerin de giderek artan protestoları sonucu 11 Şubat 1990 tarihinde Nelson Mandela ve tutuklu arkadaşlarının da serbest bırakılması ile Apartheid Rejim'i için siyasi süreç tersine dönmüştür (Özkan, 2013: 122).

F.W. De Klerk, 2 Şubat 1990 tarihinde yaptığı parlamento açılış konuşmasında önemli bir tarihi olaya imza atmıştır. Siyasi faaliyet yapmaları kısıtlanmış olan Afrika Ulusal Kongresi (ANC), Birlik Örgütü ve Güney Afrika Komünist Partisi'nin üzerindeki yasakları kaldırmıştır. Birkaç hafta içinde Nelson Mandela dâhil olmak üzere tutuklu bulunan siyasi mahkûmlar serbest bırakılmıştır (Karaşahan, 2010: 195).

Bu serbest bırakılmanın akabinde Mandela ve De Klerk'in yaptığı ilk resmi görüşmenin ardından iki tarafında verdiği tavizler sonucunda Ağustos 1990'da Mandela Afrika Ulusal Kongresi'nin (ANC) silahlı mücadeleyi bıraktığını açıklarken; De Klerk ise ırkçı rejimin yasalarını tek tek kaldırmaya başlamıştır (Gilbert & Reynolds, 2016: 589). Bu bağlamda 1991'de "Grup Bölgeleri Yasası", "Toprak Yasası" ve "Nüfus Tescil Yasası" gibi yasalar yürürlükten kaldırılmıştır. Ayrıca tüm vatandaşlara eşit

haklar getirecek demokratik bir anayasa yapmak için Afrika Ulusal Kongresi (ANC) dâhil birçok siyasi parti ile görüşmelere başlanmıştır (Karaşahan, 2010: 195).

1991 yılının son döneminde 19 farklı grubun katılımı ile yapılan görüşmelerde yeni bir anayasa yapılabileceği kadar, geçici hükümetin görevi devralması konusunda anlaşılmalıdır. Görüşmeler zaman zaman sekteye uğramış olsa da geçici anayasa yapmak için oluşturulan bu yapı, 22 Aralık 1993 tarihinde uzlaşma sağlayarak geçici Güney Afrika Anayasası'nı ilân etmiştir (Koşar, 2014: 9).

Apartheid Rejimi'nin yıkılması için yapılan çalışmalar dış dünyada da olumlu karşılanarak ayrımcı politikalar sebebi ile Güney Afrika'ya uluslararası alanda uygulanmış olan mali ve siyasi yaptırımlar kaldırılmış; ABD ve Avrupalı devletler ile yeniden diplomatik ilişkiler kurulmaya başlanmıştır. Bu süreçte daha temkinli yaklaşan Birleşmiş Milletler ise 1993 yılının sonuna kadar bekleyerek 20 yıl aradan sonra uyguladığı ambargoları kaldırmıştır (Özkan, 2013: 123).

27 Nisan 1994 tarihinde ise ülkede yapılan ilk demokratik seçim sonucunda Nelson Mandela liderliğindeki Afrika Ulusal Kongresi (ANC), %62,6'lık bir farkla oyların çoğunluğunu almış ve "Ulusal Birlik Hükümeti"ni kurmuştur. Ülkede yapılan ilk demokratik seçim ile 75 yaşında ülkenin ilk siyah başbakanı olan Nelson Mandela, F.W De Klerk ve Thabo Mbeki'yi de yardımcıları olarak atamıştır (Karaağaçlı ve Turgut, 2019: 5). Nelson Mandela'nın 10 Mayıs 1994 tarihinde başkent Pretoria'da gerçekleştirdiği yemin töreni, dönüşüm sürecini yakından takip eden dış dünyada da büyük yankı bulmuş ve düzenlenen törene yaklaşık 140 ülkeden 180 kişilik devlet başkanı ve başbakan düzeyinde katılım gerçekleşmiştir (Özkan, 2013: 124). Yaklaşık 60 000 kişinin önünde gerçekleşen yemin törenine katılan önemli yabancı delegasyonlar ise II. Elizabeth adına Prens Philip, Fidel Castro ve Hillary Clinton gibi ülke temsilcileridir (Bibliops, 2009).

Irkçı düzenin izlerini silmeye çalışırken beyaz, melez ve siyah ayrımı gözetmeksizin herkesi kapsayacak politikalar yürütecek olan Mandela, yemin töreninde ulusuna yaptığı konuşmada şunları söylemiştir: "*Siyah ve beyaz, tüm Güney Afrikalıların yüreklerinde hiçbir korku duymadan, başları dik olarak yürüyebilecekleri ve insanca yaşama hakkına sahip olabilecekleri bir toplumu oluşturma sözünü vermekteyiz; bu, kendisiyle ve dünyayla barış içinde olacak olan bir gök kuşağı ulusu olacaktır.*" (Tuncer, 1997: 180). Tüm bu olumlu gelişmelere rağmen direnişçiler ile ırkçı rejim arasındaki şiddetli çatışmalar, 1990-1994 yılları arasında devam etmiş ve yaklaşık 14 300 kişi hayatını kaybetmiştir (Tural, 2012).

Siyahların 1994'te Güney Afrika'da yönetimi beyazların elinden devralmasından sonra, Apartheid Rejimi'nin oluşturmuş olduğu adaletsiz ve ayrımcı düzeni değiştirmek için zamanla bir dizi yeni yasa çıkarılmıştır. Bunlardan bazıları: Çalışma İlişkileri Kanunu (1995), Yeni Anayasa (1996) İstihdam Eşitliği Kanunu (1998), Vasıf Geliştirme Kanunu (1998), İstihdamı Teşvik ve Adil Olmayan Ayrımcılığın Engellenmesi Kanunu (1999), Geniş Tabanlı Siyahi Ekonomik Toplumsal Güçlendirme Kanunu (2003) ve Sosyal Destek Kanunu (2004) ile Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu (2004) olarak sıralanabilir (Öztürk, 2014: 132).

Ayrıca Nelson Mandela'nın devlet başkanlığını yürüttüğü 1994-1999 arası dönem, Güney Afrika toplumu için dönüşüm, uzlaşma ve demokratik bir ortama adapte olma süreci olarak görülmüştür. Bu süreçte uzlaşmacı bir ortam oluşturmak için atılan en önemli adım ise Apartheid Dönemi'ndeki ağır suçları araştırmak üzere oluşturulan "Uzlaşma Komisyonu"nun kurulmasıdır (Özkan, 2013: 125).

Güney Afrika'nın Apartheid Yönetimi'nden demokrasiye geçiş sürecinde aldıkları büyük rolden ötürü Nelson Mandela ve F. W. De Klerk, 1993'te Nobel Barış Ödülü'ne layık görülmüştür. Ayrıca ulusunu bu karanlık geçmişten aydınlık geleceğe taşıyan sembol lider Mandela, yaşamı boyunca Demokratik Kongo Cumhuriyeti ve Burundi gibi birçok ülkenin yürüttüğü barış müzakerelerinde görev

almayı kendine bir borç bilmiş ve İsrail'e karşı mücadele yürüten Filistin halkını desteklemiştir (Kavak & Basha, 2019).

Sonuç

Güney Afrika'daki 1948-1994 yılları arasındaki renk ayrımına dayalı ırkçılık sistemi, bölgedeki insanları en acımasız şekilde sınıflandırarak insanlık tarihine karşı işlenmiş en büyük suçlardan birisi olmuştur. 1652'de Hollanda kökenli koloninin Cape Town'da sömürge kurması ile fiilen başlayan ve 1800'lü yıllarda İngilizlerin de sürece dâhil olması ile farklı bir boyut kazanan Apartheid Rejimi, 1948'de resmîyet kazanmıştır. Afrikanerler tarafından uygulanan ayrımcı politikaların sadece siyahlara değil, Hintli, Japon, Çinli gibi melez ırka da uygulanması bu rejimin incelenmesi gereken başka bir yönü olmuştur.

1960'lı yıllarda kurumsallaşarak ekonomik gelişmeler sebebi ile de altın yıllarını yaşayan ırkçı rejim, 1970'li yıllarda giderek derinleşen ekonomik kriz ve hem ülke içinde hem ülke dışında oluşan tepkiler sebebi ile zor bir döneme girmiştir. 1960'da Afrika devletlerinin bağımsızlıklarını kazanmaya başlamasının ardından birçok Afrika ülkesinde sömürgeci düzenin ırksal, dinsel ve ülkesel vb. ayrımcılık politikalarına karşı büyük tepkiler başlamıştır. Bu tepkiler sonucu Birleşmiş Milletler ülkelerin kendi geleceğini kendilerinin tayin edebilmesi için bir dizi düzenlemeler yapmaya başlamıştır. Bu süreçten en çok etkilenen sömürge sistemi ise Apartheid Rejimi olmuştur.

1980'li yıllarda ise ülkede giderek yayılan protestolar ve uluslararası alanda da Birleşmiş Milletler ve OPEC gibi kuruluşların ülkeye uyguladığı siyasi ve ekonomik ambargolar ayrımcı rejimi çıkmaza itmiştir. Ayrıca 1990'lı yıllarda dünyada Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile insan hakları gibi konuların uluslararası alanda daha da önem kazanması rejimin yıkılma sürecini hızlandırmıştır.

Yine 1990'lı yıllarda hem içte hem dışta oluşan ve giderek çığ gibi büyüyen tepkilere dayanamayarak, siyahlara karşı daha ılımlı politikalar yürütmek zorunda kalan F.W. De Klerk'in devlet başkanlığı dönemi de ırkçı rejim için kırılma noktası olmuştur. Ve nihayet mücadelenin ana sembolü olan Nelson Mandela'nın uluslararası alanda destek de alarak yürüttüğü başarılı politikalar sonucu 1994'te ülkede yapılan ilk demokratik seçimde devlet başkanı olması ile Apartheid Rejimi son bulmuştur.

Kısacası siyahi insanların yaşadığı bölgelerden, okudukları okullara, kullandıkları toplu taşıma araçlarından evlenmelerine, kimlik kartlarından çalışma özgürlüklerine, hatta postane, tiyatro, sinema, park, kilise, hastane, dükkân ve mezarlık gibi tüm sosyal alanlarına varıncaya kadar beyazlar tarafından uygulanmış bu katı ırkçı politika, insan hak ve özgürlüklerine yapılmış en büyük suçlardan birisidir. Her ne kadar görünüşte bu rejimi Beyaz Güney Afrikalılar yönetmiş gibi görünse de; gerçekte Güney Afrikalı tekellerin, uluslararası kapitalist ve emperyalist güçlerin perde arkasından oluşturduğu bir birlik idare etmiştir.

Sonuç olarak jeopolitik konum ve özellikle de altın, elmas gibi değerli madenlere dayalı ve zenginleşme ve güç odaklı Güney Afrika'nın resmîyet kazanmış bu ırk ayrımcı kapitalist ve emperyalist gelişme süreci; her zaman her koşulda işlevsel değildir. Dünyanın ve dönemin algısındaki önceliklere göre şekil alabilmekte, zayıflayabilmekte ve nihayetinde yıkılabilmektedir.

Kaynakça

- Aras, O. N. (2004). *Akıyla Karasıyla Güney Afrika*. Bakü: Adiloğlu Neşriyyat.
- Armaoğlu, F. (1977). *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1789-1914*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Best, A. Hanhimaeki, J. M. Maiolo, J. A. Schulze, K. E. (2004). *International History of the Twentieth Century*. London and New York: Routledge.
- Bibliobs. (2009, Nisan 27). Nelson Mandela : "Le Temps Est Venu de Panser Nos Blessures". 21 Ocak 2021 tarihinde <https://bibliobs.nouvelobs.com/documents/20090427.BIB3351/nelson-mandela-le-temps-est-venu-de-panser-nos-blessures.html>
- Bilgio. (2017, Eylül 21). Apartheid Rejimi Nedir? Ne Zaman, Nerede Başladı ve Ne Zaman Sonlandı?, 15 Mayıs 2020 tarihinde <https://www.bilgio.net/apartheid-rejimi-nedir-ne-zaman-nerede-basladi-ve-ne-zaman-sonlandi/>
- Can, L. Beygu, Ş. Sökmen, S. (Çev. & Der.). (1985). *Irkcılığa Karşı Mücadele: Güney Afrika'da Siyah Öfke*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Coğrafya Dünyası. Güney Afrika Cumhuriyeti, 15 Mayıs 2020 tarihinde <http://www.cografya.gen.tr/siyasi/devletler/guney-afrika-cumhuriyeti.htm>
- Gilbert, E. Reynolds, J. T. (2016). *Dünya Tarihinde Afrika Tarih Öncesinden Günümüze*. M. Demirkaya (Çev.). İstanbul: Küre Yayınları.
- Guma, A. L. (1977). *Güney Afrika Kurtuluş Mücadelesi*. R. Zaralı (Çev.). İstanbul: Yöntem Yayınları.
- Gül, E. (2014, Nisan 16). Boer Savaşı'nı Osmanlı da Takip Etmisti, Dünya Bülteni, 15 Mayıs 2020 tarihinde <https://www.dunyabulteni.net/tarihten-olaylar/boer-savasini-osmanli-da-takip-etmisti-h295424.html>
- Gümüş, İ. (2020). Apartheid Döneminde Güney Afrika ve Uluslararası Çalışma Örgütü İlişkileri, *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 10, (5), ORCID: 0000-0002-1428-0512
- History. (2009, Kasım 9). Bartolomeu Dias, 18 Ocak 2021 tarihinde <https://www.history.com/topics/exploration/bartolomeu-dias>
- Hobsbawm, E. (1996). *Kısa 20. Yüzyıl 1914-1991 Aşırıliklar Çağı*. Y. Alogan (Çev.). İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Karaağaçlı, A. Turgut, Ü. (2019). Güney Afrika'da Yerli Halkın Irkcılıkla Mücadelesi, *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (43), 1-7, DOI: 10.17.498/kdeniz.552078
- Karadağ, E. (2019, Mayıs 13). Güney Afrika Savaşı'nda (1899-1902) Bir Osmanlı Gözlemcisi: Binbaşı Aziz Bey, Ortadoğu ve Afrika Araştırmacıları Derneği (ORDAF), 13 Mayıs 2020 tarihinde <https://ordaf.org/guney-afrika-savasinda-1899-1902-bir-osmanli-gozlemcisi-binbasi-aziz-bey/>
- Karışahan, M. (2010). *Irkcılık Cehennemi Güney Afrika'da Apartheid Uygulaması*. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Kavak, G. Basha, A. A. (2019, Temmuz 18). Güney Afrikalıların Efsanevi Lideri Mandela, Doğumunun 101. Yılında Anılıyor, *Anadolu Ajansı*, 18 Ocak 2021 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/guney-afrikalilarin-efsanevi-lideri-mandela-dogumunun-101-yilinda-aniliyor/1535235>

- Kavas, A. Tandoğan, M. (2018). *Uluslararası Siyasetin Odağındaki Kıta Afrika*. İstanbul: Alelmas.
- Kazancı, Ş. (2018). *Yükselen Afrika*. H. Çetinkuş, G. Ulutabak, N. Bilen (Ed.). Ankara: Anadolu Ajansı Yayınları.
- Koşar, O. (2014). Güney Afrika Cumhuriyeti, *Academia*.
- Mandela, N. (1986). *Özgür Bir Güney Afrika*. A. Erol (Çev.). İstanbul: Belge Yayınları.
- Mhlauli, M. B. Salani, E. Mokotedi, R. (2015). Understanding Apartheid in South Africa through the Racial Contract, *International Journal of Asian Social Science*, 5, (4), 203-219, DOI: 10.18488/journal.1/2015.5.4/1.4.203.219
- Mphambukeli, T. N. (2019). Apartheid, *ResearchGate*, DOI: 10.1002/9781118568446.eurs0437
- Ok, S. T. Çeşmeciöğlü, S. (1997). *Güney Afrika Cumhuriyeti Ülke Etüdü*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Özer, E. (2017, Temmuz 27). Sistematik Irkçılık: Apartheid, *Tarih Akli*, 15 Mayıs 2020 tarihinde <https://www.tarihakli.com/sistematik-irkcilik-apartheid/>
- Özkan, M. (2013). Afrika: Güney Afrika Örneği. B. Akgün (Ed.). *Gelişmekte Olan Ülkelerde Siyaset*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Öztürk, Ş. (2014). Güney Afrika'nın Siyah Ekonomik Güçlendirme Stratejisi. Çalışma ve Toplum Ekonomi ve Hukuk Dergisi, (43).
- Tören, T. (2014). "Yeni" Güney Afrika: Kararan Kapitalizm Güney Afrika'da Kapitalizm, *Irak, Sınıf*. İstanbul: SAV (Sosyal Araştırmalar Vakfı).
- Tören, T. (2015). Irk, Sınıf ve Kapitalist Gelişme Bağlamında Güney Afrika'da Apartheid Rejimi, *Praksis*, (37), 269-299.
- Tuncer, H. (1997). *Iraklıktan Özgürlüğe Güney Afrika*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Tural, N. (2012, Aralık 18). Güney Afrika'da Neler Olmuştur, *T24*, 14 Mayıs 2020 tarihinde <https://t24.com.tr/haber/guney-afrikada-neler-olmustu-1,219930>
- Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM). (2011, Haziran 21). Güney Afrika'nın Uluslararası Politikadaki Yeri ve Güney Afrika Dış Politikası, 15 Mayıs 2020 tarihinde https://tasam.org/tr-TR/Icerik/3173/guney_afrikanin_uluslararasi_politikadaki_yeri_ve_guney_afrika_dis_politikasi
- Uçkan, G. (1986). *Çağdaş Sömürgecilik ve Emperyalist Yayılma Örneği Güney Afrika Cumhuriyeti*. İstanbul: Yarınlı Yayınları